

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 598 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
<i>Xuseynova Abira Amanovna</i>	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
<i>Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna</i>	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
<i>Abdurasulova Gulrux Habibullayevna</i>	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
<i>Asatova Dildora Aslamovna</i>	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
<i>Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna</i>	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
<i>Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
<i>Mitaliboyeva Dildora</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
<i>Nartayeva Shahoza Yulchibayevna</i>	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
<i>Normatova Nilufar Komilovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
<i>Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya</i>	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
<i>Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi</i>	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
<i>Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna</i>	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
<i>Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
<i>Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
<i>Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
<i>Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo</i>	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Урзова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе “школа–махалла” в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida	198
O'ktam Nosirov	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	204
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari.....	208
Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari	212
Sa'dullayeva Rushana	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	215
Saidova Dilbar Erkinovna	
Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari.....	218
Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi	
Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish	223
Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi	
Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi	226
Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari.....	229
Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna	
Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	233
Yarmatov Raxmboy Baxramovich	
Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish	239
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi	
Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык	242
Марупова Дилфуза Давроновна	
Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari	247
F. R. Xosilova	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish	251
Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi.....	256
Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi	259
Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	262
Aliyeva Zuxra Tursunboyevna	
Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni..	265
Aripov Shokirjon Olimovich	
Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari.....	268
Avliyozulova Nasiba Choriyevna	
Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari.....	272
Baratov Baxtiyorjon Qodirovich	
Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli.....	275
Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi	278
Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	284
Ismailova Nilufar Isroildjanovna	
Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages.....	289
Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna	
Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari.....	292
Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi	
Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish	296
Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi	

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
<i>Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna</i>	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
<i>Madaminova Gulzira Gulamkadirovna</i>	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
<i>Maqsudova Nodira Alijonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
<i>Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi</i>	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
<i>N. Q. Olimova</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
<i>Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
<i>Olloqulova Farzona Umedillayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
<i>Sultonova Zarina Uchqun qizi</i>	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonalashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
<i>To'xtasinova Farida Davlatali qizi</i>	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
<i>Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna</i>	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
<i>Umarova Nigora Alisherovna</i>	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
<i>Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna</i>	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
<i>Xidirova Maftuna Ithom qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
<i>Xo'shboqova Farida Komiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
<i>Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
<i>Zokirova Sohobaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi</i>	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
<i>Албеков Шокир Адилбекович</i>	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
<i>Сатымова Светлана Сатымовна</i>	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
<i>Ташева Дилором Салимовна</i>	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
<i>Тоджибоева Наргиза Джумабоевна</i>	

Maktab–oila–mahalla hamkorligining qizlar ijtimoiy faolligini oshirishga ta'siri	393
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Ta'lim tizimida musiqiy madaniyatni takomillashtirishning metodologik imkoniyatlari.....	397
<i>Asqarova Xurshida A'zamjon qizi</i>	
Maktab biologiya kursini o'qitishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'liqligi asosida metodologik savodxonlikni shakllantirish.....	404
<i>Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida iqtidorli talabalar bilan ishlash samaradorligini ta'minlash usullari.....	407
<i>Delov To'liqin Erkinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarni badiiy asarlarni janriy xususiyatlariga ko'ra izohli o'qishga o'rgatish	410
<i>Gulmira Abdullayeva</i>	
O'zbekiston bokschilarining dunyo reytingida yetakchi o'rinlarni egallashining asosiy omillari	413
<i>Insapov Ismoil Tuychaliyevich</i>	
Improving Learners' Engagement Through Game-Based Techniques in Language Education	416
<i>Ismailova Ma'rifat Bakhrambek kizi</i>	
STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy kaliti sifatida	421
<i>Jo'rayeva Nasiba Komil qizi</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiylashuvi	426
<i>Jo'rayeva Sayyora Vahobjon qizi</i>	
O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasining o'ziga bo'lgan ishonch rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	429
<i>Jurayev Xaydarjon Odilboyevich</i>	
O'spirinlarda agressiv xulqqa ta'sir qiluvchi omillar	433
<i>Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna</i>	
Rus va o'zbek tillarida chorvachilik terminlarining qiyosiy tahlili.....	436
<i>Kurbanova Guzal Abduraximovna</i>	
Texnologiya darslarida murakkab mexanizmlarni o'qitishning zamonaviy usullari	441
<i>Mamadaliyev Furqat Xolmamatovich</i>	
Umumta'lim maktab o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	446
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Nutqda badiiy tasviriy vositalardan foydalanish yo'llari.....	450
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish yo'llari.....	454
<i>N. Abduvaliyeva, M. Odinajonova</i>	
Kichik maktab yoshidagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxslararo munosabatini korreksiyalashda ertak terapiyasidan foydalanish	458
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	463
<i>O'rinova Ro'zigul Jumanazar qizi</i>	
Voleybol o'yinida blok qo'yish texnikasini o'rgatishda yangi pedagogik yondashuvlar	467
<i>Qambarov Kozimjon</i>	
Texnik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'qitishning yangi texnologiyalari	472
<i>Babayeva Gulnozaxon Latibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda pedagog malakasining roli	481
<i>Davlatova Dildora Nuriddinovna</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari	485
<i>Davronov Nurzod Ismoilovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar: toifalari va tasniflash mezonlari	490
<i>Djurayeva Sohiba Barat qizi</i>	
Blum taksonomiyasiga asoslanib boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	495
<i>Husenova Aziza Sharipovna</i>	
Tabiiy fan darslari jarayonida o'quvchilarda loyihaviy ishlarni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish	498
<i>Matniyazova Diyora Jumanazarovna</i>	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	501
<i>Nazarova Mohigul Akmalovna, Asatova Mashhura Asomiddin qizi</i>	

Kasbiy pedagogikani shakllantirish va rivojlantirish masalalari	506
<i>Sanaqulov Xamroqul Rizaqulovich</i>	
O'qituvchining shaxsiy fazilatlarini va suggestiv kompetentligining o'zaro bog'liqligi	513
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tez qalamchizgilarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi	518
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Kognitiv tilshunoslik asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish	523
<i>Teshabiyev Dilmurod Raxmadjonovich, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi</i>	
Kombinatorik masalalar asosida ijodiy topshiriqlarni tuzish va ularning o'quvchilarga ta'siri	526
<i>Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna, Yusupova Latofat Abduqodir qizi</i>	
Linguodidactic Foundations for Enhancing Professional Competence in Practice-Oriented Language Education	530
<i>Uktamova Navruza Botir qizi</i>	
Audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalaridagi o'zgarishlarni baholash	535
<i>Umarov Aziz Avazovich</i>	
Ona tili – ART texnologiya va kreativlik fanida so'z san'atining omili sifatida	540
<i>X. Sanaqulov, Sh. Nurmatova</i>	
Etnopedagogik yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	543
<i>Xamroqulova Xilola Qosimjon qizi</i>	
Ajdodlarimiz o'g'itlari asosida o'quvchi-yoshlarda axloqiy sifatlarni shakllantirish texnologiyasi	547
<i>Xatamova Nilufar Xaydarovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ o'qish madaniyatini rivojlantirishda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	550
<i>Xayitova Firuza Abdullayevna</i>	
Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning mazmuni va tarixiy taraqqiyoti	554
<i>Yoziyeva Umida Lutfullayevna</i>	
O'quv vaziyatlarini loyihalash orqali talabalar o'quv faolligini oshirish	558
<i>Zakirova Dilfuza Sayidolimovna</i>	
O'quvchilar orasida jismoniy faollikni oshirish uchun yangi ilmiy yondashuvlar	561
<i>Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich</i>	
Активные методы обучения как коммуникационная основа современного урока	566
<i>Ахмедова Мукаддас Ходиматовна</i>	
Инклюзия как путь к равным возможностям: развитие системы образования Узбекистана	570
<i>Баротова Шохсанам Бахтиёр кизи, Мауш Ребия Джамshedовна, Мурадова Дилфуза Махмудовна</i>	
“Qurilish konstruksiyalari” fanini o'qitishda kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish	576
<i>No'manova Soxiba Ergashboyevna</i>	
Креативный педагогический подход в музыкально-теоретических и практических занятиях по искусству макама	582
<i>Нурматова Фируза Муминовна</i>	
Система упражнений по методике обучения средствам речевой выразительности узбекского языка	587
<i>Фаттахова Д. А.</i>	
Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari	592
<i>Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra</i>	

KICHIK YOSHDAGI O'QUVCHILARNING YOZMA SAVODXONLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

N. Abduvaliyeva

FarDU dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0000-0002-9824-4622

M. Odinajonova

FarDU boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirishning samarali usullari yoritilgan. Unda o'quvchilarning yozuv malakasini rivojlantirishda interfaol metodlardan, o'yinli mashg'ulotlardan va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar, o'quvchi faoliyatini kuzatish va tahlil qilish orqali erishiladigan natijalar misollar bilan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: yozma savodxonlik, boshlang'ich ta'lim, o'quvchi nutqi, imlo malakasi, yozuv texnikasi, metodika, o'qitish jarayoni, didaktik yondashuv, ijodiy yozuv, interfaol metodlar, o'quv motivatsiyasi, pedagogik texnologiyalar.

Abstract: This article highlights effective methods for improving the writing literacy of young learners. It describes the use of interactive techniques, game-based activities, and modern information technologies in developing students' writing skills. The article also provides examples demonstrating outcomes achieved through practical exercises, as well as observation and analysis of student performance.

Key words: writing literacy, primary education, student speech, spelling skills, writing technique, methodology, teaching process, didactic approach, creative writing, interactive methods, learning motivation, pedagogical technologies.

Аннотация: В статье освещены эффективные методы повышения письменной грамотности учащихся младшего возраста. Рассмотрены способы использования интерактивных методов, игровых занятий и современных информационных технологий при развитии навыков письма у учащихся. Также приведены примеры результатов, достигаемых посредством практических занятий, наблюдения и анализа деятельности учащихся.

Ключевые слова: письменная грамотность, начальное образование, речь учащегося, орфографические навыки, техника письма, методика, процесс обучения, дидактический подход, творческое письмо, интерактивные методы, учебная мотивация, педагогические технологии.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish eng muhim vazifalardan biridir. Yozma savodxonlik – bu o'quvchining to'g'ri, chiroyli, grammatik jihatdan aniq yozish qobiliyatini shakllantirish jarayonidir. Ushbu jarayon nafaqat til o'rganish bilan bog'liq, balki o'quvchining fikrlash, kuzatish, tahlil qilish va ijodiy yondashish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Ushbu yo'nalishda o'zbek va xorijiy olimlar tomonidan ishlab chiqilgan metodik qarashlar, ilmiy-amaliy yondashuvlar boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Xorijiy pedagogika va lingvodidaktika maktabida ham yozma savodxonlikni shakllantirish bo'yicha keng ko'lamli izlanishlar olib borilgan. Amerika, Finlyandiya, Buyuk Britaniya, Kanada kabi mamlakatlarda boshlang'ich ta'limda "literacy development" (savodxonlikni rivojlantirish) alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mashhur amerikalik pedagog va psixolog L. Vigotskiy o'quvchi nutqini o'rganishda "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasini ilgari surgan bo'lib, yozma nutqni rivojlantirish jarayoni o'qituvchi va o'quvchi hamkorligidagi qo'llab-quvvatlovchi faoliyat orqali shakllanishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bolalar avval o'yin faoliyati orqali og'zaki nutqini boyitadi, keyinchalik esa bu jarayon yozma nutqda aks etadi. Kanadalik olim M. Clay tomonidan ishlab chiqilgan "Reading Recovery" dasturi o'quvchilarning o'qish va yozish malakalarini parallel ravishda rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, undan ko'plab mamlakatlarda samarali foydalanilmoqda. Tadqiqotlar

natijasiga ko'ra, o'quvchi matn yaratish jarayonida tasavvuri, kuzatuvchanligi, tahliliy fikrlashi faollashadi. Yozma savodxonlikni oshirishda loyiha ishlari, jurnallar yuritish, kichik esse yozish, kundalik yuritish kabi metodlar keng qo'llaniladi. Mazkur yo'nalishda A. Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasi ham yozuvni o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. Unga ko'ra, o'quvchilar kuzatish, taqlid qilish, baho olish jarayonlari orqali yangi ko'nikmalarni tez egallaydi. Shuning uchun ko'plab xorijiy ta'lim tizimlarida namuna matnlar bilan ishlash, guruhiy yozish, o'qituvchi bilan birgalikda matn yaratish (shared writing) kabi yondashuvlar keng tarqalgan.

O'zbek pedagogikasida savod o'rgatish masalasi Abdulla Avloniy, Mahmudxo'ja Behbudiy kabi jadid ma'rifatchilari davridan boshlab dolzarb mavzu bo'lib kelgan. Ularning fikricha, o'quvchi yozuvini o'rgatish faqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish emas, balki tafakkur tarbiyasini yo'lga qo'yishning ham muhim vositasidir. Avloniy "Turkiston bolalarining kelajagi savod bilan bog'liq" deya ta'kidlab, yozuvni ongli o'zlashtirish, fikrni aniq ifodalash va adabiy nutq me'yorlariga amal qilishni asosiy tamoyil sifatida belgilagan. Zamonaviy o'zbek metodistlari orasida H. G'ulomov, T. G'afforova, M. Qurbonova, S. Matchonov kabi olimlarning ishlari alohida o'rin tutadi. Ular yozma savodxonlikni rivojlantirishda fonetik, leksik, grammatik bilimlarning bosqichma-bosqich shakllanishiga e'tibor qaratadilar. T. G'afforovanning tadqiqotlarida interfaol metodlar – "Aqliy hujum", "Klaster", "Blits-so'rov", "Rol o'ynash" kabi texnikalar o'quvchining yozma nutqini faollashtirishda samarali vosita sifatida ko'rsatiladi. Bu metodlar o'quvchilarning tafakkurini faollashtiradi, ularda izchil fikr bildirishga bo'lgan rag'batni oshiradi. Shuningdek, M. Qurbonova boshlang'ich sinflarda imlo malakasini shakllantirishda diktantlarning turlari – ijodiy, izohli, tanlab, og'zaki hikoya asosida yoziladigan diktantlarning o'quvchi yozuvini ongli ravishda mustahkamlayotganini ta'kidlaydi. Hozirgi metodik qarashlarda axborot texnologiyalari – interaktiv doska, audio–video materiallar, multimediali mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning yozuvga bo'lgan qiziqishini oshirib, individual ta'lim olishga imkon yaratishi qayd etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kichik yoshdagi o'quvchilarda yozma savodxonlikni shakllantirish bo'yicha tadqiqotning metodologik asosi o'qitish jarayonida bosqichma-bosqichlik, tizimlilik va yosh xususiyatlariga mos yondashuv tamoyillariga tayanadi. Bu jarayonda pedagogik psixologiya, konstruktivizm va faol o'quv metodlari nazariyalaridan foydalanilib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi hamda yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik yoshdagi o'quvchilarda yozma savodxonlikni shakllantirishda o'qituvchi o'quvchi psixologiyasini chuqur bilishi, har bir bolaning individual o'zlashtirish tezligini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishi muhimdir. Masalan, o'quvchilarga hayotiy vaziyatlar asosida qisqa matn yozdirish, rasm asosida hikoya tuzdirish yoki kundalik yuritish orqali yozma fikrlashni rivojlantirish mumkin. Shu bilan birga, "Klaster" yoki "Fishbone" kabi metodlardan foydalanish orqali o'quvchi berilgan mavzu bo'yicha fikr zanjirini tuzishni o'rganadi va mustaqil fikrlash ko'nikmasini rivojlantiradi. Darslarda o'yin texnologiyalarini qo'llash ham yozma savodxonlikni oshirishda samarali hisoblanadi. Masalan, "So'z top", "Juftini top" yoki "Xato top" kabi didaktik o'yinlar orqali o'quvchi yozuvga ijobiy munosabatda bo'ladi va o'qish jarayonidan zavq oladi. Shuningdek, elektron doskalar, yozuv dasturlari va onlayn mashqlar orqali o'quvchilarning e'tiborini faollashtirish, xatolarni tezda tuzatish va yozuv malakasini mustahkamlash mumkin. Yozma savodxonlikni oshirish jarayonida integrativ yondashuv ham muhimdir. Ona tili darslarini tasviriy san'at, tabiatshunoslik yoki musiqa fanlari bilan bog'lash orqali o'quvchi o'z fikrini yozma shaklda ifodalaydi. Masalan, tabiat manzarasi aks etgan rasm asosida matn yozish o'quvchini atrof-muhitni so'z orqali tasvirlashga o'rgatadi. Shu bilan birga, "Loyiha metodi" yordamida o'quvchi kichik loyiha tayyorlaydi: matn yozadi, rasm chizadi va uni og'zaki himoya qiladi. Bu jarayon uning yozma nutqini, mantiqiy tafakkurini va mustaqil ishlash malakasini rivojlantiradi. Har dars so'ngida "Refleksiya texnologiyasi" yordamida o'quvchilarning o'zlarini baholashlari muhimdir. Masalan, ular "Bugun nimalarni o'rgandim?" yoki "Qaysi so'zlarni to'g'ri yozishni bilib oldim?" kabi savollar orqali xatolarini anglaydi va ularni tuzatishga intiladi. Shu bilan birga, darslarda rag'batlantirish, maqtov va kichik mukofotlar orqali o'quvchilarni yozishga motivatsiya qilish lozim.

Grafik diktantlar, yozuv daftari bo'yicha mashqlar va so'zlardan gap tuzish orqali o'quvchilarning diqqatini jamlash, xotirasini mustahkamlash va chiroyli yozuv ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"da yangi metodlar va usullarni qo'llash, dars o'tishning turli shakl va vositalaridan foydalanish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish har bir o'qituvchi uchun dasturulamal bo'lishi kerakligi alohida ta'kidlangan. Shunday ekan, hozirgi kun umumta'lim maktablari va maktab-internatlarida qanday saviyada dars tashkil etilayotgani muhimdir. Quyida biz tavsiya etayotgan "Grammatik kim oshdi savdosi" metodidan ona tili darslarida o'rinli foydalanish maqsadga muvofiq. Agar "Diktant tahlili" mavzusi ushbu usul yordamida mustahkamlansa, xatolar o'quvchi xotirasida uzoq saqlanadi. Nazorat ishida aniqlangan bo'shliqlar ustida

ishlash uchun o'qituvchiga foydalanishga tavsiya etiladi. Sinf doskasiga yoki slaydga o'tilgan mavzularga doir 5–6 ta gap yoziladi. Bu gaplarning ayrimlarida imloviy, ishoraviy yoki uslubiy xatolar qo'llanadi. Har bir gapga turli ballar belgilanadi (yoki yozib qo'yiladi). 2–3 ta guruhga ajratilgan o'quvchilar maslahatlashib ish ko'radilar. O'qituvchi birinchi gapni o'qiydi va belgilangan boshlang'ich balni aytadi. Gap guruhda o'quvchilar bilan tahlil qilinadi, ma'qul kelsa, shu balni qo'lga kiritishni xohlasalar, guruhlar oldilaridagi 1, 2, 3, 4, 5 ballar yozilgan kartochkalardan birini ko'taradilar, ya'ni belgilangan boshlang'ich balga yana qo'shishlari mumkin. Agar to'g'ri yozilgan gapni tanlagan bo'lsalar, belgilangan ball ularga rag'bat sifatida qo'shiladi, aksincha noto'g'ri yozilgan, ya'ni imloviy, ishoraviy yoki uslubiy xatolari mavjud gapni tanlasalar, bu ball ayirib tashlanadi.

9-sinf o'quvchilariga "Bog'langan qo'shma gaplar" mavzusini mustahkamlash va ularning savodxonligini sinash uchun imloviy xatolar asosida berilgan quyidagi gaplardan foydalanish mumkin:

1. Egrilik insonni qabohatga yetaklaydi, to'g'rilik esa uni saodatga yetaklaydi. (1 ball)
2. Uzoqlardan keng vodiy quchog'ida goh ko'm-ko'k o't bosib yotgan yaylovlar ko'rinadi, goh qop-qorong'i daralar ko'zga tashlanadi. (3 ball)
3. So'zning yumshog'i g'azabni so'ndiradi, so'zning qattig'i esa odamni o'ldiradi. (3 ball)
4. Qizaloq goh kulimsiraydi, goh chuqur o'yga toladi. (2 ball)
5. Tovus o'zining chiroyli patlarini ehtiyot qiladi, vijdonli odam esa o'zining sharaf-u shonini saqlaydi. (1 ball)
6. Bolakay xabarni yetkazish uchun muyulish tomon yugurar va tinmay orqasiga qarar edi. (3 ball)

Guruhda o'quvchilar birinchi va beshinchi gapni tanlasalar, boshlang'ich 1 ball va oshirilgan oxirgi ball o'quvchilarga rag'bat sifatida beriladi, chunki bu gaplarda hech qanday imloviy xato qo'llanmagan. Ikkinchi gapdagi "quchog'ida", uchinchi gapdagi "yumshog'i", to'rtinchi gapdagi "kulimsiraydi", oltinchi gapdagi "muyulish" so'zlarida imloviy xatolar mavjud bo'lib, ular uchun belgilangan boshlang'ich ballar (3 ball) jarima sifatida qo'llaniladi.

Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirishda umumiy metodik yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Avvalo, o'quvchilarda yozish ko'nikmasini bosqichma-bosqich rivojlantirish tamoyili asos qilib olinadi, bunda har bir yangi ko'nikma avvalgi tajribaga tayanib shakllantiriladi. Yozma nutqni o'rgatishda faol o'quv metodlari, jumladan muhokama, juftlikda ishlash va aqliy hujum orqali bolalarning fikrlash faolligi kuchaytiriladi. O'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda diferensial topshiriqlardan foydalanish esa ularning imkoniyatini to'liq ochishga yordam beradi.

Yozma savodxonlikni rivojlantirish jarayonida o'qish, tinglab tushunish, gapirish va yozish ko'nikmalari bir-biri bilan uzviy bog'liq holda shakllantiriladi. Shuningdek, yozma topshiriqlarni real hayotiy vaziyatlarga bog'lash o'quvchilarda mazmunli va mantiqli fikr yuritish malakasini kuchaytiradi. O'qituvchining muntazam tahlili va rag'batlantiruvchi fikrlari o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Natijada boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustahkam, ongli va aniq yozish malakalari shakllanadi. Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish usullari tahlil qilinganda quyidagi umumiy metodik yondashuvlarning tadrijiy asosi yaqqol ko'zga tashlanadi:

1. Yozma savodxonlik bosqichma-bosqich shakllanadi. Avval fonetik-grafik ko'nikmalar, keyin imlo malakalari, undan so'ng matn tuzish qobiliyatlari rivojlantiriladi.
2. Interfaol metodlar orqali o'quvchi faolligi oshiriladi. O'yinli mashg'ulotlar, guruhiy ishlar, ijodiy topshiriqlar yozuvga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.
3. O'quvchining nutqiy tajribasi kengaytirilishi zarur. Ko'proq o'qish, suhbatlashish, kuzatish orqali o'quvchi matn yaratishga tayyor bo'ladi.
4. Yozuv jarayonida texnologiyalardan foydalanish natijani oshiradi. Raqamli dasturlar, audio-video vositalar, interaktiv topshiriqlar o'quvchi faoliyatini jonlantiradi.
5. Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirish muhim. O'quvchining o'z xatosini anglash, matnni tahlil qilish va qayta ishlash ko'nikmasi yozma nutq sifatini sezilarli oshiradi.

XULOSA

Kichik yoshdagi o'quvchilarda yozma savodxonlikni oshirish murakkab, ammo ijodiy yondashuvni talab qiluvchi jarayondir. Yozuv madaniyatini shakllantirish o'quvchining tafakkuri, nutqi va muloqot madaniyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli o'qituvchi darslarda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni uzviy qo'llashi, individual yondashuvni yo'lga qo'yishi va har bir o'quvchining imkoniyatini hisobga olishi zarur. Yozma savod-

xonlikni rivojlantirishda ijodiy topshiriqlar, o'yin elementlari, interfaol mashg'ulotlar va refleksiv metodlar muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada o'quvchi nafaqat to'g'ri yozishni, balki fikrini mustaqil, lo'nda va ifodali bayon etishni o'rganadi.

O'quvchilarga "To'g'ri yoz! Xatosiz yoz!" demasdan, dars davomida qo'llanilgan metod va texnologiyalar natijasida ularda to'g'ri va xatosiz yozish ko'nikmasi shakllanishi kerak. Xulosa sifatida shuni bayon qilish mumkinki, yozma savodxonlikni rivojlantirish metodikasi o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik tayyorgarligi va o'quv jarayonining ilmiy-metodik asoslariga tayanadi. O'zbekiston olimlarining milliy pedagogik tajribasi hamda xorijiy ta'lim tizimlaridagi ilg'or yondashuvlar mazkur jarayonni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Ularni uyg'unlashtirish orqali boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning mustaqil fikr yuritish, izchil va savodli yozish, ijodiy matn yaratish ko'nikmalarini shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizov B. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma savodxonligini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Albert Bandura. Social Learning Theory. Prentice-Hall. – Englewood Cliffs, NJ. 1977.
3. Holmatov S. Yozma nutqni shakllantirishda interfaol va o'yin metodlarining roli. – Namangan, 2020.
4. Karimova N. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun yozma savodxonlik darslarini tashkil etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
5. Komenskiy Y. Boshlang'ich ta'lim nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Pedagogika nashriyoti, 2017.
6. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. – Cambridge, MA. 1978.
7. Marie Clay. Reading Recovery: A Guidebook for Teachers in Training. Heinemann. – Portsmouth, NH. 1993.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.